

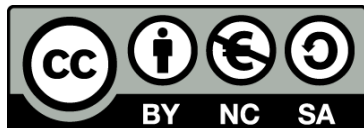
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Τίτλος Μαθήματος

Ενότητα 5: Μηδικοί πόλεμοι

Αγγελική Σύρκου
Τμήμα Φιλολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

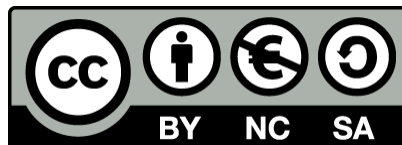
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- η κατανόηση των λόγων της επέκτασης των Περσών και της αξίας της νίκης των Ελλήνων.

Περιεχόμενα ενότητας

- Η ενότητα αναφέρεται στην περίοδο των Μηδικών πολέμων. Ειδικότερα, γίνεται λόγος για την Ιωνική επανάσταση, που προβλήθηκε από τον Ηρόδοτο ως βασική αιτία της περσικής επίθεσης, και για τα γεγονότα της πρώτης και δεύτερης φάσης των Μηδικών. Τέλος, έμφαση δίνεται στον ρόλο και την πορεία του Θεμιστοκλή, αλλά και στην ίδρυση της Δηλιακής Συμμαχίας, μετά το τέλος των Περσικών πολέμων.

Οι Μηδικοί πόλεμοι

490 – 479 π. Χ.

Ο Θεμιστοκλής στην πολιτική σκηνή

- Η Αθήνα δεν φαίνεται να απασχολείται με μια ενδεχόμενη νέα εκστρατεία αλλά **με εσωτερικές διαμάχες** που οδηγούν στον οστρακισμό τον έναν μετά τον άλλο πολιτικό αρχηγό: Πεισιστρατίδη, Ίππαρχο, Αλκμεωνίδα Μεγακλή, Ξάνθιππο, Αριστείδα...
- Ο ίδιος ο **Μιλτιάδης** μετά από μια αποτυχημένη εκστρατεία στην **Πάρο** καταδικάστηκε να πληρώσει βαρύ πρόστιμο και μετά από λίγο πέθανε.

Ο Θεμιστοκλής στην πολιτική σκηνή

- Ένα «νέο» πρόσωπο, ο Λυκομίδης **Θεμιστοκλής**, (Πλούταρχος, *Θεμιστοκλής* 3) που ανήκε όμως στην παλιά αριστοκρατία, εμφανίζεται στον πολιτικό στίβο.
- Είχε εκλεγεί άρχων το 493 π. Χ. αλλά από το 483/2 π. Χ. παίζει σημαντικό ρόλο με **την απόφαση για τον άργυρο του Λαυρίου**. Τότε ανακαλύφτηκε ένα νέο κοιτάσμα, που αντίθετα με κάποιους που είπαν να μοιραστούν στους Αθηναίους τα έσοδα, ο Θεμιστοκλής τους έπεισε να χρησιμοποιηθούν τα χρήματα για τη **ναυπήγηση πολεμικού στόλου**, που θα είχε σημαντικές συνέπειες για την Αθήνα:
 1. **κυριαρχία της πόλης στο Αιγαίο**
 2. **ο στόλος έδινε στους φτωχότερους κωπηλάτες ένα πολιτικό προβάδισμα που αφαιρείτο από το σώμα των οπλιτών.**

Η πολιτική του Θεμιστοκλή

- Σύμφωνα με μία εκδοχή, ο στόλος προοριζόταν αρχικά να πολεμήσει τους **Αιγινήτες**, που αποτελούσαν εμπόδια στα φιλόδοξα εμπορικά σχέδια των Αθηναίων,
- Άλλοι θεωρούν ότι ο Θεμιστοκλής είχε από νωρίς προβλέψει ότι ο αγώνας των Ελλήνων εναντίον των Περσών θα κρινόταν στη θάλασσα.
- Όμως, η απόφαση του Θεμιστοκλή να αναπτύξει τον αθηναϊκό στόλο είχε αντίκτυπο στα εσωτερικά της πόλης, καθώς **ενίσχυε αισθητά την πολιτική κυριαρχία** των κατώτερων κοινωνικών τάξεων της Αθήνας, **των θητών**, που επάνδρωσαν τα πλοία ως κωπηλάτες.

Μηδικοί πόλεμοι και εγκαθίδρυση της ηγεμονίας της Αθήνας

- Ο 5^{ος} αιώνας είναι ο αιώνας ακμής του πολιτισμού της πόλης, ο μεγάλος αιώνας της Αθήνας, της αθηναϊκής δημοκρατίας, της ακμής της τραγωδίας και της γέννησης της ιστορίας, με τον **Ηρόδοτο** και το **Θουκυδίδη**.
- Ο αιώνας ξεκινά με τη αναμέτρηση των Ελλήνων με τους Πέρσες.
- **Γιατί ο Δαρείος αποφασίζει να επιτεθεί στην Ελλάδα;**
→ Ο ιστορικός που θέλει να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα στηρίζεται στον Ηρόδοτο.

Η επανάσταση της Ιωνίας

- Οι πόλεις της **Μ. Ασίας**, που γνώρισαν μεγάλη άνθηση τον **7^ο και 6^ο** αιώνα, κυριεύτηκαν από τους Λυδούς αρχικά και αργότερα από τους Πέρσες. Υποχρεώθηκαν να πληρώνουν **βαρύ φόρο** και να ακολουθούν τους Πέρσες στις εκστρατείες τους.
- Η εκστρατεία των Περσών **το 513 π. Χ.** εναντίον των Σκυθών απέτυχε αλλά οι Πέρσες έθεσαν υπό τον έλεγχό τους τη Θράκη. → η κατοχή των Στενών από τους Πέρσες εμπόδισε τους Έλληνες της Μ. Ασίας να συνεχίσουν το εμπόριο τους και έτσι έπεσαν σε μααρασμό.
- Ορισμένες πόλεις αντιστάθηκαν (Μίλητος, Σάμος) με αποτέλεσμα να τους επιβάλλονται τύραννοι, όργανα των νικητών. (**Ηρόδοτος, Ιστορία, 1.141**)

Αιτίες της Ιωνικής επανάστασης

Στις αρχές του 5^{ου} αιώνα ορισμένες πόλεις επαναστάτησαν.

- Ο **Ηρόδοτος** λέει ότι ο τύραννος της **Μιλήτου, Αρισταγόρας**, για να αποκτήσει την εύνοια του μεγάλου βασιλιά, τον έπεισε να καταλάβει τη Νάξο, που είχε επαναστατήσει. Η επιχείρηση απέτυχε και ο **Αρισταγόρας** φοβούμενος την αντίδραση του βασιλιά έδωσε το σύνθημα της επανάστασης στη Μίλητο καθιερώνοντας **ισονομία**, την ισότητα των πολιτών μεταξύ τους.
- **Οι νεώτεροι μελετητές** βλέπουν λιγότερο προσωπικές αιτίες. Πιστεύουν ότι οι περσική κυριαρχία **προκάλεσε οικονομικό μαρασμό στις πόλεις**. Άλλοι πάλι, λόγω του ότι ο Αρισταγόρας αναγκάστηκε να ζητήσει βοήθεια από τις πόλεις της ηπειρωτικής Ελλάδας, πιστεύουν ότι παρά την περσική ανοχή στα θρησκευτικά ζητήματα, οι Έλληνες της Ασίας είχαν το αίσθημα ότι ήταν θύματα μιας ξένης καταπίεσης που ήταν η άρνηση του ελληνικού πολιτισμού.

Η αποτυχία της Ιωνικής επανάστασης

- Ο **Αρισταγόρας** ζήτησε βοήθεια από τη **Σπάρτη** (η οποία αρνήθηκε λόγω του πολέμου που είχε με το Άργος), την **Αθήνα** (η οποία, λόγω δεσμών με τους Ίωνες ή του φόβου επανόδου στην εξουσία του Ιππία που βρισκόταν στις Σάρδεις, έστειλε **20 πλοία**) και την **Ερέτρια** (που έστειλε **5 πλοία**) το **498 π. Χ.** Η επανάσταση δεν είχε καλή έκβαση.
- Αν και οι επαναστάτες κατέλαβαν και πυρπόλησαν τις Σάρδεις και παρά το γεγονός ότι η επανάσταση εξαπλώθηκε σε όλο το μήκος της ακτής, η **ήττα των Ιώνων στη ναυμαχία της Λάδης το 494 π. Χ.** σήμαινε την επιστροφή στον περσικό ζυγό.
- Η **Μίλητος** που πρωταγωνίστησε στην επανάσταση υπέστη **ολοκληρωτική καταστροφή**, γεγονός που προκάλεσε μεγάλη θλίψη στην Αθήνα. Ο ποιητής **Φρύνιχος** με το έργο του *Μιλήτου Άλωσις* έκανε τους Αθηναίους να θρηνήσουν για την καταστροφή της ιωνικής πόλης και για αυτό οι αρχές του επέβαλαν πρόστιμο.

Αιτίες των μηδικών πολέμων

- **Ο Ηρόδοτος** θεωρεί ότι η αρχή του πρώτου μηδικού πολέμου ήταν η επιθυμία του Δαρείου να εκδικηθεί τους Έλληνες για τη βοήθεια που προσέφεραν στους Ίωνες.
- Οι νεότεροι μελετητές προσπάθησαν να δουν πέρα από την ανεκδοτολογία για εκδίκηση την επιθυμία εξασφάλισης ότι στο μέλλον δεν θα υπήρχε καμία βοήθεια σε ενδεχόμενη επανάσταση, αιτίες σημαντικότερες.
- Κάποιοι υποστήριξαν ότι οι φιλοδοξίες του Δαρείου πρέπει να συνδυαστούν με την παρουσία στην αυλή του εξεχουσών προσωπικοτήτων, αλλά δεν γνωρίζουμε πολλά για τα εσωτερικά των οικογενειών της Αθήνας.
- Ακόμα και το όνομα των Περσών προκαλούσε τρόμο στους Έλληνες. (**Ηρόδοτος, Ιστορία, 6.112**)

Α΄ περσική εκστρατεία εναντίον των Ελλήνων (492 π. Χ.)

- Ο Δαρείος έστειλε το 492 π. Χ. τον στρατηγό Μαρδόνιο για να τιμωρήσει τους Έλληνες που υποστήριξαν τους Ίωνες.
- Στην πορεία του προς την Αθήνα, χρησιμοποίησε το στρατό του για να καθαιρέσει τους Πέρσες Σατράπες που κυβερνούσαν τις Ιωνικές πόλεις και να τους αντικαταστήσει με δημοκρατικά πολιτεύματα. Ήταν μια διπλωματική κίνηση για να αποσοβήσει τυχόν εξεγέρσεις κατά την εκστρατεία του στην Ελλάδα.
- Ο στόλος και ο στρατός του πέρασαν τον Ελλήσποντο, κατέλαβε την Θάσο, πλούσια μεταλλεύματα και υπέταξε τη Μακεδονία.

Α΄ περσική εκστρατεία εναντίον των Ελλήνων (492 π. Χ.)

- Η εκστρατεία αυτή τερματίστηκε άδοξα, καθώς ο στόλος του καταστράφηκε σε καταιγίδα κοντά στον Άθω. Κατά τον **Ηρόδοτο** οι Πέρσες έχασαν 300 πλοία και 20.000 άντρες.
- Περίπου την ίδια εποχή ο Μαρδόνιος ήταν επικεφαλής των Περσών σε πολεμικές επιχειρήσεις στη Θράκη, όπου αν και τραυματίστηκε ο στρατός του τελικά επικράτησε.
- Όμως ο Δαρείος δυσαρεστημένος από τον Μαρδόνιο το 490 π. Χ. έστειλε τον **Δάτη** και τον **Αρταφέρνη** για να καταλάβουν την Ελλάδα. Και αυτών η εκστρατεία θα έχει ατυχή έκβαση στο Μαραθώνα.

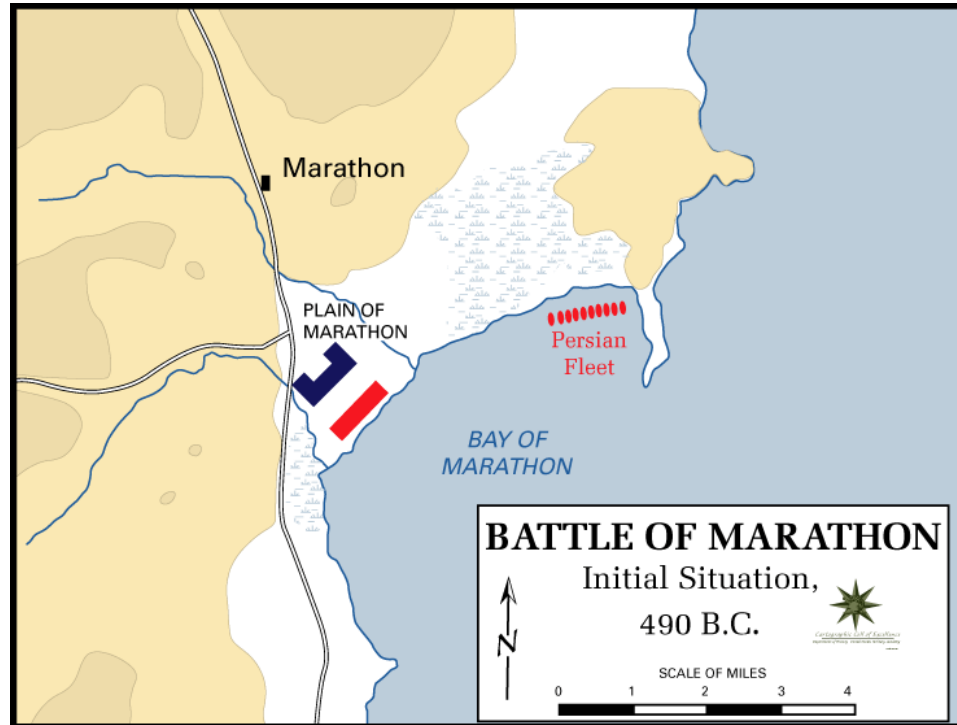
Ο α΄ μηδικός πόλεμος: Μαραθώνας (490 π. Χ.)

- Αρχές του καλοκαιριού του **490** π. Χ. ο περσικός στρατός έφτασε στις Κυκλάδες και μετά στην Εύβοια, όπου συνάντησε αντίσταση στην **Κάρυστο και την Ερέτρια**, τις οποίες τελικά εξουδετέρωσε.
- Τελικά αποβιβάστηκε στο Μαραθώνα όπου οι Αθηναίοι με αρχηγό **το Μιλτιάδη** και λίγους Πλαταιείς αποφάσισαν να αντιμετωπίσουν τον εχθρό.
- Οι Σπαρτιάτες, όταν τους ζητήθηκε βοήθεια, έδωσαν αμφίβολη απάντηση με πρόφαση τις γιορτές προς τιμή του Καρνείου Απόλλωνα.
- **Η περσική εκστρατεία απέτυχε καθώς και η παλινόρθωση της τυραννίας του Ιππία.**

Ο α΄ μηδικός πόλεμος: Μαραθώνας (490 π. Χ.)

- Οι Αθηναίοι έδωσαν υπερβολική έκταση στην επιτυχία τους στο Μαραθώνα, ο οποίος θα γίνει το σύμβολο της ελευθερίας εναντίον των βαρβάρων και του μεγαλείου της πόλης τους. Για τη μελλοντική ιμπεριαλιστική –ναυτική πολιτική της Αθήνας οι μαραθωνομάχοι θα είναι το σύμβολο των οπλιτών της πόλης.
- **Ο Δαρείος** είχε να αντιμετωπίσει σοβαρά εσωτερικά προβλήματα στην αυτοκρατορία του και δεν σκεφτόταν μια νέα εκστρατεία όπως λέει ο **Ηρόδοτος και ο Θουκυδίδης**. Όταν ο **Ξέρξης** διαδέχτηκε τον πατέρα του και αντιμετώπισε τις επαναστάσεις, τότε σκέφτηκε μια νέα εκστρατεία ίσως και με την παρότρυνση των εκεί Ελλήνων, όπως του Σπαρτιάτη Δημάρατου.

Μάχη του Μαραθώνα (490 π. Χ.)

Απεικόνιση με τις θέσεις των αντιπάλων στον Μαραθώνα.
(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Battle_of_Marathon_Initial_Situation.png)

Ο β΄ μηδικός πόλεμος

- Ο Ξέρξης ετοίμασε μια διπλή επίθεση, από ξηρά και θάλασσα, εναντίον της Ελλάδας. Οι Έλληνες τώρα ήταν ενωμένοι.
- Το καλοκαίρι του **481 π. Χ.** έγινε μια συγκέντρωση στον Ισθμό της Κορίνθου, όπου συνήψαν συμμαχία οι πόλεις που είχαν αποφασίσει να αντισταθούν: Αθηναίοι, Σπαρτιάτες και Λακεδαιμόνιοι σύμμαχοι, Ευβοείς, Βοιωτοί και με δισταγμούς οι Θεσσαλοί.
- Οι Σπαρτιάτες ανέλαβαν τη διπλή διοίκηση του στρατού και του στόλου και αποφάσισαν να αντισταθούν σε δύο σημεία: στις **Θερμοπύλες** και στο **Αρτεμίσιο**.

Μάχη των Θερμοπυλών (480 π. Χ.)

- Την άνοιξη του **480** π. Χ. (και με την συμμετοχή του ίδιου του Μ. Βασιλιά, Ξέρξη) οι Έλληνες συγκρούστηκαν **στις Θερμοπύλες**, όπου έπεσε ηρωικά ο βασιλιάς **Λεωνίδα**.
- Όταν ο περσικός στρατός πλησίαζε προς τη Θεσσαλία, ο στόλος των Συμμάχων έπλευσε προς το **Αρτεμίσιο** και ο στρατός βάδισε προς τις Θερμοπύλες. Όταν ο περσικός στόλος έφθασε τελικά στο Αρτεμίσιο μετά από σημαντική καθυστέρηση, ο Ευρυβιάδης, για τον οποίο τόσο ο Ηρόδοτος όσο και ο Πλούταρχος αναφέρουν ότι δεν ήταν και ο πιο εμπνευσμένος διοικητής, θέλησε να αποφύγει τη μάχη (Ηρόδοτος, Η 4 και Πλούταρχος, *Θεμιστοκλής* 7).

Μάχη των Θερμοπυλών (480 π. Χ.)

- Μετά από τρεις ημέρες μάχης, οι σύμμαχοι επικράτησαν του πολύ μεγαλύτερου περσικού στόλου, αλλά υπέστησαν σημαντικές απώλειες. Επιπλέον, η απώλεια της ταυτόχρονης Μάχης των Θερμοπυλών, από προδοσία ενός λιποτάκτη, του Εφιάλτη, έκανε άσκοπη την παρουσία των συμμάχων στο Αρτεμίσιο κι έτσι οι σύμμαχοι αποσύρθηκαν.

Σαλαμίνα (480 π. Χ.) – Πλαταιές (479 π. Χ.)

- Οι Πέρσες κατευθύνονταν προς την Αθήνα, η οποία βρισκόταν σε δραματική κατάσταση γιατί:
 1. οι **Λοκροί, Δωριείς, Βοιωτοί** προσχωρούσαν προς το νικητή και
 2. από την άλλη οι **Πελοποννήσιοι αναδιπλώθηκαν** στον Ισθμό για να υπερασπιστούν την Πελοπόννησο.

Σαλαμίνα (480 π. Χ.) – Πλαταιές (479 π. Χ.)

- Οι Αθηναίοι δεν δέχονταν μια τέτοια λύση. Ο **Θεμιστοκλής ερμηνεύοντας** τα ξύλινα τείχη του χρησμού ως τα πλοία, άδειασε την Αθήνα /Αττική που εγκαταλείφτηκε στα χέρια των Περσών (έκαψαν τα ιερά της Ακρόπολης) και παρέσυρε το στόλο των Περσών στα στενά της **Σαλαμίνας**, όπου ο εχθρικός στόλος συνετρίβη.
- Οι Πέρσες θα έμεναν έναν ακόμη χρόνο στην Ελλάδα για να αποχωρήσουν μετά την ήττα του Μαρδόνιου στις **Πλαταιές το 479 π. Χ.** από τον Σπαρτιάτη **Παυσανία**. Εκεί πολέμησαν **40.000 Έλληνες** εναντίον πολυάριθμης στρατιάς των Περσών και κάποιων ελληνικών περιοχών Θεσσαλίας και Βοιωτίας. Την ίδια ημέρα κατά την παράδοση ο στόλος μας με αρχηγό τον Σπαρτιάτη Λεωτυχίδη κατέστρεψε στα ανοιχτά της **Μυκάλης** ό, τι είχε απομείνει από τον Περσικό στόλο.

Ο παιάνας των Ελλήνων στην Σαλαμίνα (Αισχύλου Πέρσαι)

Ὡ παῖδες Ἑλλήνων ἴτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ',
ἐλευθεροῦτε δὲ παῖδας,
γυναῖκας, θεῶν τέ πατρῶων
ἔδη,
θήκας τε προγόνων:
νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

*Εμπρός, γιοί των Ελλήνων,
Ελευθερώστε την πατρίδα,
Ελευθερώστε τα παιδιά
σας, τις γυναίκες σας,
Τους βωμούς των θεών των
πατέρων σας
Και τους τάφους των
προγόνων σας:
Τώρα είναι ο αγώνας για τα
πάντα.*

Η πολιτική του Θεμιστοκλή μετά τους Μηδικούς πολέμους

- Οι Αθηναίοι, μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, αποφάσισαν ότι θα ένιωθαν πιο ασφαλείς, εάν τείχιζαν την πόλη τους.
- Όταν έγινε γνωστό το σχέδιό τους, η αντίδραση των Σπαρτιατών ήταν άμεση: έστειλαν πρεσβεία στην Αθήνα και ζήτησαν
 1. να μην ξεκινήσει η οικοδόμηση καθώς και
 2. τη συνεργασία των Αθηναίων να γκρεμίσουν από κοινού τα τείχη άλλων πόλεων έξω από την Πελοπόννησο, ώστε, αν ξαναέρχονταν οι εχθροί, να μην έβρισκαν οχυρωμένες πόλεις που να χρησιμοποιήσουν ως ορμητήρια (Διόδωρος Σικελιώτης ΙΑ'39).

Η πολιτική του Θεμιστοκλή μετά τους Μηδικούς πολέμους

- Ο Θεμιστοκλής επωμίσθηκε το βάρος για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Με **δόλο** παρέκαμψε τις σπαρτιατικές αντιδράσεις, πήγε στη Σπάρτη και παρέτεινε τις διαπραγματεύσεις ώσπου οι Αθηναίοι με εντατική εργασία ολοκλήρωσαν τα **Μακρά Τείχη**, όπως είναι γνωστά, και οι Σπαρτιάτες βρέθηκαν μπροστά σε ένα τετελεσμένο.
- Η πολιτική που ακολούθησε ο Θεμιστοκλής εξασφάλισε στην Αθήνα ναυτική υπεροχή και οδήγησε στην ίδρυση της Συμμαχίας της Δήλου.

Η πτώση και η εξορία του Θεμιστοκλή

- Στην Αθήνα σύντομα επικράτησε η φιλοσπαρτιατική αριστοκρατική μερίδα και ο Θεμιστοκλής παραμερίστηκε. Παρά τη σύνεσή του ο Θεμιστοκλής έχασε την εμπιστοσύνη των Αθηναίων, που τον κατηγόρησαν ότι έκανε σφάλματα και παρεκτροπές.
- Το 471 π. Χ. ο Θεμιστοκλής εξοστράκίστηκε, επειδή κάποιιοι τον φθονούσαν και άλλοι επειδή φοβόντουσαν ότι με την υπεροχή του θα κινδύνευε η δημοκρατία εξαιτίας του.
- Ενώσω ο Θεμιστοκλής ζούσε εξόριστος στο Άργος, οι Σπαρτιάτες, είτε από φθόνο γιατί είχε δοξαστεί στη Σαλαμίνα, είτε από εκδίκηση γιατί τους ξεγέλασε και έχτισε παρά τη θέλησή τους τείχη στην Αθήνα, είτε για να μετριάσουν τη ντροπή που έφερε στη Σπάρτη η προδοσία του στρατηγού τους, Πausanία, για τον οποίο έλεγαν ότι είχε συμμαχήσει με τους Πέρσες, είτε από ειλικρίνεια για το καλό των Ελλήνων, κατηγόρησαν τον Θεμιστοκλή ότι ήταν συνεννοημένος με τον Πausanία (Διόδωρου Σικελιώτη ΙΑ', 55 και Πλουτάρχου, Θεμιστοκλής 23).

Η πτώση και η εξορία του Θεμιστοκλή

- Ο Θεμιστοκλής όμως, είτε γιατί η κατηγορία ήταν αληθινή, είτε γιατί πίστευε ότι η δίκη ήταν στημένη, έφυγε κρυφά από το Άργος.
- Πήγε στην **Κέρκυρα**, από εκεί κατέφυγε **στον Άδμητο**, τον βασιλιά των Μολοσσών, και από εκεί μέσω της Μακεδονίας κατέληξε στην Αυλή του βασιλιά της **Περσίας Αρταξέρξη**, ο οποίος ανέβηκε στο θρόνο το 465 π. Χ., μετά τη δολοφονία του Ξέρξη.

Όστρακο με το όνομα του Θεμιστοκλή

Αναγράφεται «Θεμιστοκλής Νεοκλέους».
([http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AGMA_](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AGMA_Ostrakon_Thémistocle_1.jpg)
[Ostrakon_Thémistocle_1.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AGMA_Ostrakon_Thémistocle_1.jpg))

Το τέλος του Θεμιστοκλή

- Λέγεται ότι ο Θουκυδίδης είχε πει αγανακτισμένος ότι οι Αθηναίοι συνηθίζουν να βαριούνται να τους ευεργετεί για πολύ καιρό ο ίδιος άνθρωπος.
- Πάντως, ο Αρταξέρξης χάρηκε πολύ, όταν βρέθηκε στα χέρια του ο μεγάλος ήρωας της Σαλαμίνας, και τον δέχθηκε με περισσή ευγένεια λέγοντας: "*Μακάρι οι Έλληνες να διώχνουν πάντα έτσι τους καλύτερους ανθρώπους τους*".
- Ο βασιλιάς έκανε μεγάλες τιμές στον Θεμιστοκλή και του παραχώρησε τα εισοδήματα τριών πόλεων της Μικράς Ασίας, της Λαμψάκου και της Μαγνησίας, όπου ο Θεμιστοκλής τελικά εγκαταστάθηκε.
- **Πηγές**
 - **Θουκυδίδης, Α 138, Πλουτάρχου Θεμιστοκλής 29, Διόδωρος Σικελιώτης ΙΑ', 57.**

Το τέλος του Θεμιστοκλή

- Η παράδοση αναφέρει ότι, όταν επαναστάτησε η Αίγυπτος, ο Αρταξέρξης ζήτησε από τον Θεμιστοκλή τη συνδρομή του στην καταστολή της επανάστασης, αλλά ο Θεμιστοκλής αρνήθηκε να στραφεί ενάντια στα ελληνικά συμφέροντα και από την άλλη δεν ήθελε να δείξει αχαριστία στο βασιλιά της Περσίας.
- Έτσι προτίμησε να πει αίμα ταύρου ή κάποιο άλλο δηλητήριο και να θέσει τέρμα στη ζωή του (Πλουτάρχου, Θεμιστοκλής 31 και Διόδωρου Σικελιώτη ΙΑ', 58)

Το τέλος του Θεμιστοκλή

- Κατά τον Θουκυδίδη όμως, ο Θεμιστοκλής **πέθανε ύστερα από ασθένεια**. Όταν ο Αρταξέρξης έμαθε το θάνατό του, θαύμασε τη φιλοπατρία του. Προς τιμήν του Θεμιστοκλή, στήθηκε λαμπρό μνήμα έξω από τα τείχη της Μαγνησίας και ανδριάντας του στην αγορά. Η σορός του μεταφέρθηκε κρυφά στον Πειραιά, όπου οι Αθηναίοι έκαναν έναν τάφο από ευγνωμοσύνη για τις μεγάλες υπηρεσίες που είχε προσφέρει στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στην Αθήνα.

Οι συνέπειες των μηδικών πολέμων: απαρχή της αθηναϊκής ηγεμονίας

- Οι μηδικοί πόλεμοι θα έμεναν στη συλλογική συνείδηση των Ελλήνων ως το **σύνολο της νίκης του πολιτισμού εναντίον των βαρβάρων**. Οι Έλληνες άνθρωποι ελεύθεροι, με δυνάμεις πολύ μικρότερες αλλά πειθαρχημένες, κατόρθωσαν να νικήσουν τους Πέρσες που ήταν σκλάβοι ενός μονάρχη.
 - Πολλοί από τους νεώτερους τους είδαν **σαν μια νίκη της Δύσης κατά της Ανατολής**.
 - Σήμερα πολλοί επισημαίνουν ότι **οι πόλεμοι άνοιξαν το δρόμο για την αθηναϊκή ηγεμονία** που επρόκειτο να γίνει η απαρχή της μοιραίας σύγκρουσης των δύο μεγάλων δυνάμεων, **Αθήνας – Σπάρτης**.
 - Αν δεν είχε συντελεστεί η νίκη αυτή, άραγε θα φτάναμε στον πελοποννησιακό πόλεμο;
- *Το πρόβλημα είναι να κατανοήσουμε τους λόγους αυτής της σύγκρουσης.*

Οι συνέπειες των μηδικών πολέμων: απαρχή της αθηναϊκής ηγεμονίας

- Αθήνα: η νίκη συνένωσε τις αντίπαλες παρατάξεις και δυνάμεις (συμμαχία Δήλου)
- Σπάρτη: η νίκη έφερε ρωγμές στη συμμαχία αλλά και μέσα στη Σπάρτη (ανάκληση Πausanία από το Βυζάντιο και κατηγορία για εγκαθίδρυση τυραννίδας)
- Αθήνα: χτίσιμο τειχών που θα απέτρεπαν κάθε εχθρική επίθεση. Όσο ο Θεμιστοκλής παρέτεινε τις διαπραγματεύσεις με τους Σπαρτιάτες, οι Αθηναίοι ολοκλήρωσαν την κατασκευή των τειχών που θα τους εξασφάλισαν την ανεξαρτησία τους, την οποία δήλωναν με το χτίσιμο των τειχών.
- Κάτω από αυτές τις συνθήκες συνομολογήθηκε η **συμμαχία της Δήλου**, μια αιγιακή συμμαχία το **478 π. Χ.**

Το πρόβλημα των πηγών

- Οι πηγές μας είναι μονομερείς, γιατί συνολικά παρουσιάζουν την **αθηναϊκή εκδοχή**.
- **Θουκυδίδης**: η συμμαχία που είχαν συνάψει οι Έλληνες πριν τους περσικούς δεν επέζησε μετά τη νίκη.
- **Ηρόδοτος**: η ρήξη ήταν αποτέλεσμα της άρνησης των Σπαρτιατών απέναντι στο ιωνικό ζήτημα, δηλ. την απελευθέρωση των ιωνικών πόλεων.

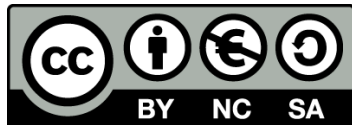
Η συμμαχία της Δήλου, μια αιγιακή συμμαχία (478 π. Χ.)

- Συμμαχία ή ομοσπονδία;
- Θεσπίστηκαν εξ αρχής οι θεσμοί-κανόνες για τη λειτουργία της;
- Γνωρίζουμε ότι το **κοινό ταμείο** ήταν στη Δήλο, και ότι ετροφοδοτείτο από το **φόρο**, εισφορά των συμμάχων, η οποία ορίστηκε από τον Αριστείδη σε 460 τάλαντα (1^η εισφορά).
- Πηγές:
 - Αισχύλος, *Πέρσες* στ. 386-405
 - Ηρόδοτος, *Ιστορία*
 - Πλούταρχος, *Θεμιστοκλής*
 - Σιμωνίδης, *Επίγραμμα*

Βιβλιογραφία

- Mosse, Cl. – An. Schnapp – Gourbeillon, *Επίτομη Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας* (2000-31 π. Χ.), Μτφρ. Λ. Στεφάνου. Αθήνα, εκδ. Παπαδήμα 2010.
- Ηρόδοτος, *Ιστορία Α*
- Θουκυδίδης, *Ιστορίαι Α*
- Πλουτάρχου, *Βίοι Παράλληλοι* (Θεμιστοκλής)
- Διόδωρος Σικελιώτης, *Ιστορική Βιβλιοθήκη ΙΑ*

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης